

Eindrapportage: Kenniscentrum verbrede landbouw

AOC Friesland

Op welke periode en jaar heeft dit verslag betrekking? 1 augustus 2009 t/m 31 juli 2011

A ALGEMEEN

A1 algemene gegevens aanvrager

	Aanvrager / aanvragende instantie
Naam	AOC Friesland
Straat en huisnummer	Gardeniersweg 2
Postcode en plaats	8933 AA
Postbus	675
Postcode en plaats	8901 BL Leeuwarden
Telefoon	058-2534000
Telefax	058-2534099
(Post-)bankrekening	33.54.28.606
Naam en telefoon contactpersoon	Menno Stienstra 058-253400
E-mailadres contactpersoon	m.stienstra@ocfriesland.nl
Naam gemachtigde	P. van der Werff
Naam project	Kenniscentrum Verbredelandbouw
POP/ILG-nummer (zie beschikking)	FYLG-nr. 205799

B VOORTGANG

B1 projectvoortgang

Besteed aandacht aan de volgende aspecten:

Voortgang van het project ten opzichte van de planning

De looptijd van het project Kenniscentrum Verbrede Landbouw (KVL) van 24 maanden is volledig doorlopen. De geplande einddatum van 1 augustus 2011 is gehandhaafd. In verband met overleg met de provincie Friesland over verlenging van de projectperiode is deze eindrapportage in februari 2012 opgeleverd.

Verwachte verdere doorlooptijd en de invloed van de knelpunten daarop

Ten opzichte van de opzet in het projectvoorstel zijn er met betrekking tot de website enkele veranderingen doorgevoerd. Omdat is gebleken dat de doelgroep van het kenniscentrum de website gebruikt als informatie verzamelpunt en weinig gebruik maakt van de chat functie is besloten deze niet te gaan gebruiken. Deze toepassing is in de toekomst wel beschikbaar maar op dit moment op de site niet openbaar gemaakt. De site heeft het uiterlijk van een krant gekregen waarbij "good practice" en nieuwe ideeën de boventoon voeren. Deze moeten de bezoeker stimuleren en informeren over de mogelijkheden op het gebied van verbreding. Door het onderzoek dat is verricht naar de beste manier waarop de website kan worden ingezet is de website twee maanden later opgeleverd. De website is het uithangbord en het inventarisatiepunt van vragen voor het kenniscentrum en is halverwege de looptijd van het project opgeleverd. Dit betekende dat er op dat moment ook promotie voor het kenniscentrum kon worden gemaakt.

Promotie

De promotie rondom het kenniscentrum is in oktober 2010 door middel van mailings, persberichten en actieve acquisitie van start gegaan. Hierdoor is een grote groep agrariërs bereikt. Achteraf gezien kan er wel gezegd worden dat het lastig is gebleken om in 11 maanden het kenniscentrum ingebed te krijgen bij een diverse doelgroep als ondernemers die willen verbreden. Mede om deze reden is er ook verlenging van de projectperiode aangevraagd bij de provincie Friesland.

In totaal is er tweemaal een mailing naar ruim 1200 agrarische ondernemers verstuurd, zijn er drie advertenties in vakbladen geplaatst en is er actief ingezet op acquisitie. Vooral acquisitie op dit gebied is een goed middel om ondernemers te benaderen. Reden hiervoor is dat vragen niet altijd bewust bij ondernemers leven. Vaak blijven ze liggen en worden ze niet benoemd. Het is dan de kunst om de latente vraag van de ondernemer te benoemen en deze "boven water" te krijgen. Doordat er samen met de ondernemer over zijn bedrijf en ideeën gesproken wordt krijgt hij meer informatie over mogelijkheden die misschien nieuw voor hem zijn. Ondanks dat dit een methode is die veel tijd vergt is wel gebleken dat dit de meeste vragen en opdrachten oplevert.

In totaal zijn door het kenniscentrum tijdens de projectperiode 78 vragen behandeld. In het overzicht van de vragen, bijgevoegd als bijlage, is te zien welk type vragen zijn ingediend en welke actie er ondernomen is om de vragen te beantwoorden.

Wat vraagt de ondernemer?

Er zijn met een aantal ondernemers interviews gehouden om te vragen wat ze van de website van het KVL vinden, wat ze hierop missen en wat hun manieren zijn om vragen op te lossen. Hieruit is naar voren gekomen dat de meeste ondernemers eerst hun eigen netwerk aanspreken om kritisch mee te denken. Zoals andere ondernemers, financieel adviseurs, KvK enz. Dit vraagt echter wel dat dit netwerk aanwezig is. Wat de geïnterviewden aangaven is dat het KVL vooral een verbindende rol kan spelen. Breng ondernemers met elkaar in contact maar zorg ook dat het netwerk rondom KVL voor iedereen beschikbaar is. Als er vragen leven zoeken de ondernemers eerst zelf naar antwoorden voordat zij deze ergens anders neer leggen. Ze zijn wel op zoek naar informatie maar vooral om vragen zelf op te lossen. Door deze bevindingen ligt het voor de hand dat het KVL zich meer richt op het ontsluiten van kennis, het beschikbaar maken van een kennisnetwerk en het verbinden van ondernemers aan elkaar in plaats van het direct oplossen van ondernemers vragen.

Het ontsluiten van kennis en het opzetten van een kennisnetwerk sluit aan op een van de doelstelling genoemd in het projectplan. Binnen het project zijn contacten gelegd met een groot aantal instellingen (vereniging zorgboeren, NAJK, plattelandsprojecten, Doarpswurk, Taskforce multifunctionele landbouw, programmteam multifunctionele Landbouw, enz.) en is op de website per thema een bibliotheek gemaakt die is gevuld met documenten die aansluiten bij de verschillende thema's. Deze bibliotheken zijn door bezoekers te raadplegen maar ook aan te vullen met bestanden die bruikbaar zijn voor anderen.

Een van de doelen van het Kenniscentrum was om 130 ondernemers te bedienen met het kenniscentrum. In de laatste 8 maanden van de projectperiode is hier vol op ingezet. Het is echter niet gelukt deze hoeveelheid vragen te "vinden". In totaal zijn er 78 vragen behandeld. Dit sluit aan bij de verwachting die wij halverwege het project hadden en hebben vermeld in de laatste tussenrapportage. Achteraf kan gesteld worden dat gezien de aanlooptijd met het opzetten van het Kenniscentrum dat bijna een jaar van de projecttijd ingenomen heeft, de resterende 12 maanden projecttijd kort is om deze hoeveelheid vragen te vergaren en te behandelen. Dit neemt niet weg dat wij bevestigd zijn in ons vermoeden dat er veel agrarische ondernemers zijn die worstelen met hoe zij hun ideeën concreet moeten

maken. Dit is ook wat naar voren is gekomen uit de gesprekken die zijn gevoerd met de ondernemers.

Beschrijving van de verrichte werkzaamheden/activiteiten

Vorming FrontOffice:

De FrontOffice bestaat uit één deeltijd coördinator met daarachter een netwerk van meerdere medewerkers werkzaam bij de projectpartners Hogeschool van Hall Larenstein en PTC+. Zij hebben de doelgroepen actief benaderd en stimuleren onderlinge samenwerking tussen de doelgroepen, adviseren en denken mee. Er zijn links gelegd met onderwijs door docenten actief te betrekken bij het oplossen van vraagstukken van ondernemers. Hier zijn waar mogelijk studenten bij ingezet. De coördinator van het kenniscentrum legt het eerste contact tussen ondernemer en docent/student die dit hierna zelf verder oppakken. Na afronding van de opdracht wordt de uitkomst kort teruggekoppeld naar het kenniscentrum.

De samenwerking tussen KVL en onderwijs is echter niet vlekkeloos verlopen. De inzet van MBO studenten is vaak alleen mogelijk wanneer een vraag ver van te voren bekend is. Doordat een schooljaar grotendeels vastligt is er niet veel ruimte voor externe opdrachten. Voor HBO studenten geldt dit in mindere mate omdat binnen Van Hall Larenstein gewerkt wordt met kortdurende modules waarbinnen ruimte is voor specifieke opdrachten. Doordat er niet een constante aanvoer van nieuwe vragen is vanuit het werkveld biedt dit het onderwijs geen zekerheid studenten in te kunnen zetten en zijn zij terughoudend zich te committeren aan het KVL. Op haar beurt vraagt het werkveld een oplossing op redelijke termijn die niet altijd te garanderen is. Door goed afstemmen tussen vragensteller en onderwijs en afspraken te maken over de kwaliteit van en de tijdsduur waarbinnen de vraag beantwoord moet worden is gebleken dat hier wel mogelijkheden liggen. Het is echter niet gelukt dit structureel in te bedden binnen het onderwijs.

Binnen het netwerk van het frontoffice bevinden zich ook verschillende gemeenten in Friesland, andere projecten en ondernemers en kennisbronnen zoals de taskforce multifunctionelelandbouw, het programmateam multifunctionelelandbouw, Plattelandsprojecten Friesland, de Kenniswerkplaats in Veenwouden en Waardewerken. Dorpswurk is ook betrokken bij het Kenniscentrum door een actieve uitwisselingen van vragen en het delen van kennis en netwerken.

Hiernaast is per 1 oktober 2010 een persoon verantwoordelijk voor acquisities van nieuwe vragen vanuit het werkveld. Deze persoon heeft contact gezocht met een groot aantal agrarische bedrijven om hiermee het kenniscentrum over het voetlicht te brengen en latente vragen boven tafel te krijgen. Zoals eerder gezegd is dit een waardevolle activiteit gebleken.

Oplevering portal www.verbredelandbouw.info :

Het kenniscentrum verbrede landbouw heeft een eigen website gekregen waarop ondernemers vragen kunnen stellen aan medewerkers. De website heeft een krantfunctie waarmee voor, verbredende ondernemers, interessante informatie wordt gegeven. Het idee achter de website was om deze voor ondernemers aantrekkelijk te maken door het aanbieden van relevante en `up to date` informatie. Wij hebben dit op verschillende manieren willen doen:

1. De site heeft het uiterlijk van een `krant` gekregen. Binnen de verschillende thema's worden berichten aangeboden uit de actualiteit die ondernemers moeten stimuleren de site vaker te bezoeken.
2. Hiernaast bevat de site ook een bibliotheek ingedeeld in thema's waarin documenten zijn opgenomen die verbredende ondernemers kunnen helpen bij het opstarten van een tweede tak. Denk hierbij aan handleidingen, marketingplannen, enz.
3. De site bevat een zoekfunctie waarmee gezocht kan worden in de documenten die worden verzameld door de bibliotheek van Wageningen UR, het Netwerk Platteland en de Taskforce Multifunctionele Landbouw. De naam hiervoor is het *Infoloket Platteland*. Met het Infoloket kan gezocht worden naar schriftelijke en digitale documenten over platteland en plattelandsontwikkeling.
4. Misschien wel de belangrijkste functie van de site is de mogelijkheid tot het stellen van vragen. Bezoekers hebben de mogelijkheid een vraag voor te leggen aan de frontoffice van het kenniscentrum. Op de site wordt hierover informatie gegeven, wat is bijvoorbeeld de rol van het KVL, wat zijn de verschillende manieren om een vraag te beantwoorden, wat kost het, enz. De ondernemer kan een vraag stellen en heeft hierbij verschillende keuzes hoe

deze vraag beantwoord kan worden. De vraag wordt eerst altijd door de coördinator van het KVL beoordeeld en hij neemt hierna contact op met de vragensteller. In gezamenlijk overleg wordt dan bepaald wat voor de ondernemer de meeste passende manier is om de vraag te beantwoorden.

Vragen van ondernemers beantwoorden

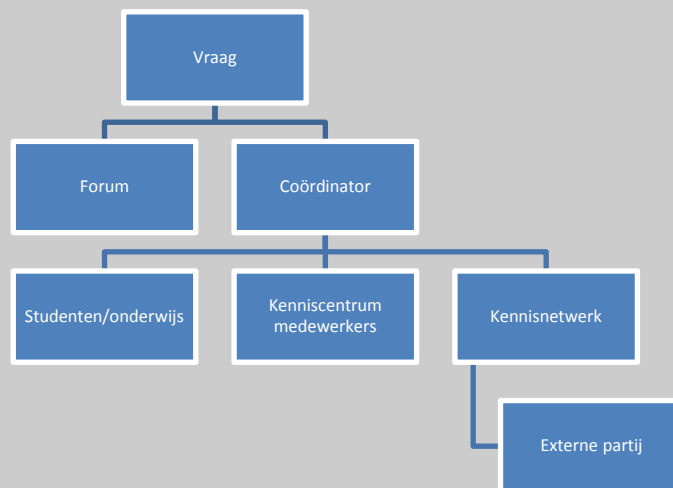
De eerste methode is dat de vraag ingebracht wordt binnen het onderwijs (MBO of HBO) en wordt beantwoord door studenten. Voor de ondernemer is dit de goedkoopste manier om zijn vraag beantwoord te krijgen. Hier tegenover staat dat het traject van beantwoorden lang kan zijn (minimaal 3 maanden) en dat de ondernemer zich moet realiseren dat de vraag niet beantwoord wordt door professionals. De afhandeling van de vragen is altijd begeleid door een docent waarbij de studenten zelf contact opnemen met de ondernemer om de vraag `helder` te krijgen. Ook maken zij zelf afspraken over de manier van beantwoording en het tijdsbestek waarin dit moet plaatsvinden.

Een tweede manier om de ondernemer verder te helpen is door een medewerker van AOC Friesland, Hogeschool van Hall Larenstein of PTC+ de vraag uit te werken en te beantwoorden. Dit gebeurt tegen een voor de ondernemer gereduceerd tarief.

Als laatste kan de ondernemer gebruik maken van het brede netwerk van het kenniscentrum dat bestaat uit experts werkzaam bij bedrijven en organisaties gespecialiseerd in verbreding van het agrarisch bedrijf. Hierbij fungeert het kenniscentrum als doorgeefluik.

Bij alle drie manieren van beantwoorden wordt er na een kennismakingsgesprek een offerte overlegd. Zoals eerder gezegd, in de bijlage is de lijst met behandelde vragen openomen. Hierin kan terug gevonden worden op welke manier de vragen beantwoord zijn.

De chatfunctie voor overleg tussen klanten/ondernemers onderling of met een expert is niet opengesteld op de site. Afgaand op de feedback van gebruikers is er geen behoefte aan een functie in de loop van het project is aan de hand van feedback van de gebruikers de site aangepast. Een van de aanpassingen die is gemaakt is dat er meer voorbeelden van door studenten opgeloste vraagstukken op de site moesten staan.

Oplevering marketingplan

Er is een marketingplan geschreven dat, na oplevering van de website is uitgevoerd. Volgens plan zijn mailingen verstuurd richting doelgroep. Andere uitgevoerde activiteiten zijn: het plaatsen van advertenties in vakbladen, persberichten verstuurd, er is een informatiebrief opgeleverd voor verschillende partijen die binnen het netwerk van het KVL passen en er zijn folders, naamkaartjes en posters gemaakt.

Samenwerking andere partijen

Er zijn contacten gelegd met Doarpswurk, de Taskforce Multifunctionele Landbouw, Agro-Alliantie, Dairy Valley, het GKC programma Multifunctionele Landbouw, Plattelandsprojecten Friesland, de Kenniswerkplaats NO Friesland in Veenwouden en de Noordelijke Hogeschool Leeuwarden. Met bovenstaande partijen vindt op regelmatige basis uitwisseling plaats van vragen die mogelijk ingebracht kunnen worden in het KVL.

Tot nu toe gerealiseerde deel van de prestatie (beschrijving) aan de hand van de indicatoren uit de verleningsbeschikking

FrontOffice:

- Coördinator van kenniscentrum is benoemd
- Medewerkers kenniscentrum zijn benoemd
- Acquisiteur benoemd.
- Omschrijving gegeven van de taken van bovenstaande medewerkers

Website (Portal): ontwikkeld door een extern bedrijf in opdracht van het kenniscentrum verbredelandbouw.

- Afstemming met betrokken partijen over inrichting van de website
- De website www.verbredelandbouw.info is ontworpen en gebouwd.
- Na evaluatie door de doelgroep en experts zijn aanpassingen doorgevoerd.
- Afspraken zijn gemaakt rondom onderhoud van de site tijdens de project periode en de mogelijkheden van onderhoud in eigen beheer van de site na de projectperiode.

Marketingplan

In onderlinge afstemming met de betrokken partijen is een marketingplan opgeleverd en uitgevoerd. Hierbij wordt gebruik gemaakt van bestaande netwerken van de projectpartners. Ten behoeve van het marketingplan zijn de doelgroep omschreven en in beeld gebracht. Onderdeel hiervan is het in kaart brengen van agrarische ondernemers in de provincie Fryslân en organisaties verwant aan het kenniscentrum. Ook is een tijdspad uitgewerkt waarin verschillende promotieactiviteiten zijn omschreven.

Prestatie indicator: Kennis, innovatie, versterking kennisoverdracht in de landbouw.

Dit is meetbaar gemaakt in de onderstaande output:

Frontoffice: gerealiseerd

Portal: gerealiseerd

BackOffice: gerealiseerd

Marketingplan: gerealiseerd

Projectdoelen:

Beantwoorden van kennisvragen van ondernemers, stimuleren van ondernemerschap en samenwerking bij huidige en toekomstige ondernemers die een nevenactiviteit willen starten.

Er zijn niet alleen concrete vragen van ondernemers beantwoord. Ook zijn er verschillende ondernemers aan elkaar gekoppeld die gezamenlijk toeristische arrangementen zijn gaan ontwikkelen en gezamenlijk promotie rond hun bedrijven hebben opgepakt. Uit ervaring is gebleken dat het KVL ook een verbindende functie kan vervullen door ondernemers met gelijksoortige vragen aan elkaar te koppelen en samen te laten werken.

Deze doelstelling heeft geleid tot een grotere bekendheid van AOC Friesland, Hogeschool van Hall Larenstein en PTC+ als partner in de verbrede landbouw. Ook na de projectperiode worden met name AOC Friesland en Hogeschool van Hall Larenstein zeer regelmatig gevraagd individuele ondernemers en samenwerkingsverbanden te ondersteunen. Beide partijen brengen deze ook in in de Kenniswerkplaats NO Friesland in Veenwouden.

Ontsluiten van kennis door kennisnetwerken

Het vormen van een netwerk van partijen met kennis op het gebied van agrarische verbreding heeft mede bijgedragen aan het bekend worden van het KVL. Binnen dit netwerk zijn er afspraken gemaakt elkaar op de hoogte te houden van nieuwe ontwikkelingen op het gebied van verbreding en om vragen van ondernemers door te spelen die meer op hun plaats zijn bij een van de andere partijen binnen het netwerk.

Project subdoelen:

Inkomenspositie van ondernemers op het platteland vergroten.

Onderzoek uitgevoerd door verschillende leerstoelen van Wageningen UR heeft aangetoond dat multifunctionele landbouw voor ondernemers een bewuste toekomststrategie is die voortkomt uit positieve drijfveren zoals meer contact met burgers en directe relatie met de consument. Het gros van deze ondernemers investeert dan ook in nieuwe activiteiten naast de primaire productie. En dat deze nieuwe activiteiten vaak een duidelijke ondersteuning betekenen voor inkomensvorming op agrarische bedrijven. Op veel van de bedrijven is te zien dat deze nieuwe activiteiten zich ook vertalen in een groeiende arbeidsinzet. Meer hierover is te vinden in: *Dynamiek en robuustheid van de multifunctionele landbouw, Henk Oostindie, et al.*

Leefbaarheid en het imago van het platteland verbeteren.

Ook hier willen wij graag refereren aan het onderzoek: *Dynamiek en robuustheid van de multifunctionele landbouw, Henk Oostindie, et al.*

Verwachte realisatie van de geplande einddatum

Zoals al gezegd is het project binnen de afgesproken datum afgerond afgezien van de oplevering van deze eindrapportage. Hierbij zijn al de afgesproken producten opgeleverd. In de tussenrapportages is al aangegeven dat de aantallen betrokken ondernemers van minimaal 130 niet gehaald zou worden, Aan het eind van de projectperiode zijn uiteindelijk 78 vragen in behandeling genomen en hiermee 74 ondernemers bediend.

Voorzetting KVL

Het kenniscentrum wordt overgedragen aan de Kenniswerkplaats NO Friesland. Daarmee is gegarandeerd dat het initiatief wordt voortgezet en dat het onderwijs betrokken blijft bij de uitvoering.

Ondernomen activiteiten met betrekking tot voorlichting en publiciteit (Voeg ter bewijs kopieën bij van persberichten, nieuwsbrieven et cetera)

Van de eerder genoemde persuitingen zullen als bewijs kopieën worden meegestuurd.

In al de externe communicatie van het project wordt vermeld dat dit initiatief mede mogelijk wordt gemaakt door : [LNV, GKC](#) en de [Provincie Fryslân](#)